

PIELGRZYM (181) *sb m*

e jasne.

sg N pielgrzym (36). ◇ *G* pielgrzymia (5). ◇ *D* pielgrzymowi (4). ◇ *A* pielgrzymia (21). ◇ *I* pielgrzymem (15); -em (2), -(e)m (13). ◇ *L* pielgrzymie (1). ◇ *V* pielgrzymie (9). ◇ *pl N* pielgrzymowie (14), pielgrzymi (8); -owie *Leop, SarnUzn, RejAp* (2), *HistRzym* (2), *SkarŻyw* (3); -i *LubPs, ReszList*; -owie : -i *BielKron* (1:1), *RejPos* (3:3), *ReszHoz* (1:2). ◇ *G* pielgrzymów (17); -ów (1), -(o)w (16). ◇ *D* pielgrzym(o)m (16). ◇ *A* pielgrzymy (20), pielgrzym(o)w (1); -y : -(o)w *ReszList* (3:1). ◇ *G a.* *A* pielgrzym(o)w (1) *WróbŻółt*. ◇ *I* pielgrzymy (8) *RejPs, BielKron, RejPos* (2), *BiałKaz, CzechEp, WysKaz* (2), pielgrzymami (5) *KrowObr, NiemObr, GrabowSet, KołakSzczęśl, PowodPr.*

Sł stp, Cn notuje, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przyładów) i *XVIII w.*

Człowiek odbywający podróż, wędrowiec, przybywający z innych stron; obcy; peregrinus Vulg, Mącz, Cn; peregrinator Mącz, Calep, Cn; adrena, incola Vulg; iterator Mącz (181) : *OpecŻyw* 62, 118v [2 r.], 167v; *WróbŻółt* tt8v; *KrowObr* 175v; *Leop* *B2, 2.Reg 12/4 [2 r.], *Mal* 3/12 [5]; *Abráám* widząc przewroconą krainę Sodomską/ fzedł do Gieraris iáko pielgrzym. *BielKron* 12v, 28v, 32v, 96v, 455, 457v, 461; *Xenodochium, Gościny* fzpital/ pielgrzymny dóm/ gdzie pielgrzymy przimują. *Mącz* 512b; *RejPos* 112v [4 r.], 113, 211; *BiałKat* 301; *RejZwierc* 21; *A* o narodzie fię Bożym to nie czyta/ iedno i fż iáko pielgrzymowie/ byđło páfzác/ á ná ziemi fię nie funduiąc/ pod namioty miefzkáli *SkarŻyw* 268, 136 [2 r.], 140, 324 [2 r.], 460 [2 r.], 461 (10); *MWilkHist* I4, K2; *NiemObr* 13; *Drugie Bráctwá* fię náyduią [...] ktore cudzoziemce pielgrzymy/ błákáiące fię po vlicách/ nie máiące gđzieby głowę fwą fklónili/ do domow fwych/ álbo do fzpitalow zábieráią *ReszHoz* 119, 120, 125, 126 [2 r.]; *PudlFr* 78; *Peregrinator – Wędrownik, pielgrżim. Calep* 778a; *GrabowSet* D2; *LatHar* 96; *Y* nárádźiwfzy fię/ kupili zá nie rolą gárnczarzowá/ ná pogrzeb pielgrzymow, (*marg*) cudzoziemcow. (-) *WujNT Matth* 27/7; *SarnStat* 1290; *KlonWor* 53, 81; *SzarzRyt* D2v.

pielgrzym skąd (2): *SarnUzn* E7v; tákże też y wy czyńcie/ pomniąc ná to że fcie też byli pielgrzymy z zymie cudzey *RejPos* 243v.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej (2): *A* gdy bogow Egipfkich przy ofiarach pytano przyczyny krolewfkiey niemocy: Powiedzyeli/ iż dla krzywdy żony pielgrzymá Kánáneyfkiego. *BielKron* 11; *ReszHoz* 126.

W połączeniach szeregowych (7): *OpecŻyw* 5; *FalZioł* V 51c; *SŁuchaycie* ich á fádźcie ie fpráwiedliwie/ choć iefł Miefzczánin/ choć Pielgrzym/ choć Sáfyad/ choć przychodźieñ. *GroicPorz* pp2; *Peregrinator, Pielgrzim/ biegun/ wędrownik. Mącz* 291a; *RejPos* 314v; *ReszList* 173; ktoryś iefł z łoná Oycá w fzechmogácego/ ná ten świat wypráwiony/ ábyś grzechy odpufzczáł/ vtrápione z kłopotu wybawiał/ więźnie rozwięzowáł/ rofprofzone zgromadzáł/ pielgrzymy/ do oyczyzny ich/ wprowadzál *LatHar* 584.

W przeciwstawieniu: »pielgrzym ... mieszczanin« (1): *fpráwiedliwie* rozeznawaycie y fkázuycie/ ták máłego iáko wielkiego/ ták pielgrzymá iáko miefzczániná/ nie gárdzac żadná perfoná *BielKron* 32.

W porównaniach (5): *LubPs* P6v, *Y*; iáko obcego mię fobie mieli/ y byłem w oczu ich iákoby pielgrzym. *Leop Iob* 19/15; *GórnDworz* Ov; do ktorego tu [*królestwa pańskiego*] brniemy iáko pielgrzymi *RejPos* 23; *KuczbKat* 35.

Wyrażenia: »pielgrzym ubogi« (1): Niektorzy też w gościnych domach mieszkaia/ przyjmuiąc pielgrzymy do domow vbogie. *BielKron* 260.

»pielgrzym zbłąkany« (1): Sameś leżał/ moy Pánie/ w grobie pożyczánym Sobąś pogrzeb zápłacił Pielgrzymom zbłąkany^m. *KlonWor* 82.

Szeregi:»pielgrzym albo gość« [szyk 1:1] (2): záchowaycie fześć miałt [...] ták dla ludu Izráelfkiego iáko gościá álbo pielgrzymá *BielKron* 43v, 54v.

»obcy a pielgrzym« (1): Opczym ftałem [!] fie bratom mogim/ á pielgrzymem fynom matcze moiey *TarDuch* A6.

»ubogi (a. ubodzy ludzie) i pielgrzym« [szyk 3:1] (4): *TarDuch* C7; *BielKron* 261; pielgrzymy podeymował y vbogie chore leczył *SkarŻyw* 593 marg, 517.

Przen (41) :

Zwrot: »od ciała pielgrzymem być« = *umrzeć* (1): Wolę od ciááá pielgrzyme^m być/ to iest/ z niego wynidź/ á z Chrystušem być obecnym. *SkarKaz* 635a.

a) Człowiek; nawiązanie do metafory życia doczesnego człowieka jako wędrówki do celu, którym jest królestwo niebieskie (40) : Gdyż wiem zem iest nędzny pielgrzym tu ná tey niłkości. *LubPs* bbv; Ziemie niebędziecie przedawác ná wieczność/ ábowiem moiá iest/ á wy iesteście wftępniowie y pielgrzymowie moi *Leop Lev* 25/23; *RejAp* 95v, 155v; A což my tedy chcemy rzec nędzni pielgrzymowie/ ktorzy chodzimy á tułamy fie po drogach á po gościncoch thego nędznego á mizernego Ieruzalem thego fwiátá *RejPos* 112, 112, 112v, 210, 276, 332v; Ey nigdy nieprzebrána ftudnico miłości/ racz pošilác łáfká fwoią me wielkie krewkości. Wfpomóż pielgrzymá fwego, á nie day zábłędzić [!]/ od kroleftwá, ktoreś raczył fwoim wiernym zrzádzić. *ArtKanc* L5v; *GrabowSet* K2v, O2v, P3; Iesliż tedy fáchmy pielgrzymy/ y do onego miááá ciągniemy/ gđzie P. Bog nász mieszka y tám okázuię chwałę fwoię. A gđzież to iest co nas zá tákie być vkaże? *WysKaz* 5, 5 [2 r.].

W połączeniu szeregowym (1): tu napółpoliciey tułákámi/ przychodniámi y pielgrzymy názywa písmo święte wierne y fzczyre chwalce Boże. *CzechEp* 60.

W przeciwstawieniu: »pielgrzym ... mieszczanin« (1): Gdyż ná nas y Páweł s. woła/ zechmy iuż nie fą gofcie áni pielgrzymi/ ále izechmy iuż fą domowi á práwie mieszczánie Páná fwego. *RejPos* 190.

W charakterystycznych połączeniach: *mizerny pielgrzym* (2), *nędzny* (5), *ubogi*.

Zwrot: »być pielgrzym(em) na (tej) ziemi, na tym świecie« (4:2): Incola ego sum in terra Boć ia iestem pielgrzym ná ziemi/ á przetho nie raczy zataiać odemnie przykazania twego. *WróbŻołt Ps* 118/19 [przekład tego samego tekstu *RejPs* 176v, *LatHar*]; *RejPs* 60, 176v; *KrowObr* 186; *LatHar* 91; *WysKaz* 5.

Wyrażenia: »pielgrzym Chrystusowy« (1): A toć iest/ co czyni prawdziwie mądrogo Pielgrzymá Chrystułowego/ y co nas wyćwiczą ták ná tym świecie żyć/ żebychmy mogli czáfu fwego dobrze y zbáwiennie sfończyć *WysKaz* 13.

»pielgrzym świata tego« (3): *RejAp* 95v; *RejPos* 112; Oycze lutości/ day/ bym Syná twego/ Ktorego/ iáko pielgrzym światá tego/ Tu zákrytego przyiác chcę/ w światości/ Iftotnie widział/ w niebiefkiey rádości. *GrabowSet* O3.

»pielgrzym ziemski« (1): Swiećić wždy on wieczną iálnością świętym niebiełkim/ ále iedno z dáleká y przez źwierciádło/ pielgrzymom ziemłkim. *LatHar* 601.

Szeregi: »pielgrzym k temu (a) cudzoziemiec« (2): *RejPs* 59v; wściągni gniew zmień groźby. Nie zwłocz/ bom pielgrzym/ cudzoziemiec k temu [*advena ego sum apud Te, et peregrinus Vulg Ps* 38/13]/ Iák y przodkowie moi/ oku twemu *GrabowSet* Q3 [*przekład tego samego tekstu RejPs*].

»(ani) pielgrzym albo (nie) gość« [*szyk 1:1*] (2): *RejPos* 190; [*drudzy*] Vpátruią przyłzli wiek on w niebie z świętymi. Rozumieiąc fię tylko tu być pielgrzymámi/ Do żywotá/ álbo to ná swiećie gościámi. *KotakSzczęśl* A3v.

»komornik i pielgrzym« (1): A iedzą tego báránká [*Pana Jezu Krystusa*] [...] Láłki máiąc w rękach fwoich/ pámiętáiąc ná tho iż tu ná thym swiećie łą komornikámi y pielgrzymámi/ á wietznego mięłłkánia niemáią. *KrowObr* 186.

»przychodzień i (a) pielgrzym« [*szyk 7:2*] (9): *LubPs* L; Nie milcz: boć przychodzień ia ielthem v ciebie/ y pielgrzym [*adrena ego sum apud Te, et peregrinus*]/ iáko włfyłthcy oycowie moi. *Leop Ps* 38/13; *BiałKaz* C2 [2 r.]; *CzechEp* 60; duch Boży zowie obcemi tych włytkich/ ktorzy roznego nabożeńłtwá będąc/ w iednym mieście/ y łásiedztwie z nimi miełłkáli. Z ktorey też przyczyny Piotr święty wierne pielgrzymami/ y przychodniámi názywa *NiemObr* 13; *WysKaz* 5 [2 r.]; *PowodPr* 17. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

a. *Podróżujący do miejsc kultu religijnego (59)* : *RejKup* k4v; *BielKron* 11v, 178, 234v, 264v; Ia ielthem pielgrzym ktorym niedawno przyłzedł z źiemie świętey. *HistRzym* 79, 37v [4 r.], 38 [4 r.], 70 [3 r.], 70v [2 r.], 71 [2 r.] (36); Roku Páńłkiego 1400. ktorego było láto święte ábo miłościwe/ wiele pielgrzymów przez cały rok idąc do Rzymu/ y wrácając fię/ chorych zołtawáło *SkarŻyw* 460, 545; W ten święty rok niewymowna wielkość połtronnych łudźi pielgrzymow/ poczęłá fię do tego łzpitalá łchodźić *ReszList* 166; Praełat zacny/ po náłze káplány y inne swiećkie pielgrzymy záwłze wieczor łługę łwego łłáł *ReszList* 172, 158, 166, 167, 171, 173 (8).

pielgrzym skąd (4): Był też záłię w Ieruzálem łzpytał z kościołem páłny Mariey ktory zowá Templárfki/ kthory był ieden Niemiec naboźny záłožył dla pielgrzymow z Niemiec *BielKron* 346; *StryjKron* 290; do iednego łzpitalá świętey Troyce/ dzięłięć iákom łłylzał tyłięcy pielgrzymow z rozmáitych kráin nád włzelákie łpodźiewánie przypáđło *ReszHoz* 125; *LatHar* 677.

Wyrażenia: »pielgrzym boży« (1): Y przyłzli pirwey do onego dobrego/ ktory ie z wielką poćiwołcią y z wielką wdzięcznołcią przyiáł [...] y wielką wdzięcznołć/ ták iáko pielgrzimom bożym/ ná włzem ukázowáł. *RejZwierc* 175.

»poboźny pielgrzym« (1): Niemcy/ ktorych przednieyłzych poboźnych było ósm Pielgrzymow z Lubká y z Bremá [...] wielkie łtáránie y pilnołć o nich [*chorych*] mieli *StryjKron* 290.

»święty pielgrzym« (1): włzędzie mię wdzięcznie przyimowáli/ y zá Świętego pielgrzymá mieli *BielKron* 457v.

Szereg: »pielgrzym i przychodzień« (1): Wiemy bowiem/ iż pielgrzymow y przychodniow/ łudźie swiećcy nie bárzo raczą. *NiemObr* 13.

Synonimy: pątnik, podróżnik, przychodzień, wędrownik.